

Cultuur verkenning Eindhoven 2021

door Cultuurraad

1. Inleiding

In de nieuwe beleidsperiode, 2021-2024, zijn inmiddels meerdere subsidierondes geweest. Met de beoordeling en besluiten van de meerjarige subsidies is een goede basis gelegd voor het culturele veld in Eindhoven. Daarmee bouwen organisaties voort op wat in 2017-2020 is gerealiseerd, maar zijn ook nieuwe activiteiten opgezet. Bij de meerjarige subsidierondes is ook gebleken dat het budget onvoldoende was om alle door de Cultuurraad positief beoordeelde aanvragers te honoreren. Zo kwamen er van de 18 aanvragers voor een tweejarige subsidie, 6 onder de zaaglijn terecht. Met het beschikbare budget blijft de culturele dynamiek in de stad daarom helaas beperkt.

De Eindhovense Cultuurraad heeft in 2021 het initiatief genomen om een Cultuurverkenning Eindhoven te maken. Daarmee wil de raad laten zien welke thema's zijn opgevallen in de subsidierondes en hoe zich dat verhoudt tot het culturele veld in Eindhoven en landelijke trends. Het effect van Covid-19 komt onvermijdelijk terug.

De thema's die in de Cultuurverkenning aan bod komen zijn impact van Covid-19, nieuwe makers, samenwerking en synergie in de sector, inclusie en diversiteit, cross-overs tussen het sociale en culturele domein en ondernemerschap. Deze zijn gekozen omdat dit de onderwerpen zijn die steeds opnieuw als gesprekspunten in de vergaderingen van de Cultuurraad naar voren komen en niet gebonden zijn aan afzonderlijke aanvragen en/of organisaties, maar overkoepelend als relevante onderwerpen voor een groter deel van het culturele veld gezien kunnen worden. Al vanaf het begin van deze beleidsperiode (2021-2024) heeft Covid-19 impact op de culturele sector. De Cultuurraad ziet dat noodsteun bijdraagt aan tijdelijke oplossingen, maar vraagt ook aandacht voor gevolgen voor de langere termijn en hoe daar mee om te gaan.

In de adviezen van de Cultuurraad zijn de nieuwe makers en diens activiteiten minder zichtbaar. Deze groep is van belang voor de hele sector. Een wisselwerking tussen nieuwe ontwikkelingen en gevestigde organisaties draagt bij aan de dynamiek in de stad. De noodzaak voor samenwerking wordt dan ook door veel organisaties erkend en gebeurt op veel verschillende manieren. De Cultuurraad denkt dat

zowel op het praktische vlak als inhoudelijk meer mogelijkheden voor samenwerking in het hele Eindhovense culturele veld liggen. Het denken over inclusie en diversiteit staat hoog op agenda's van politieke en cultureel-maatschappelijke organisaties. In de praktijk blijkt het nog lastig toe te passen. Met dit thema wil de Cultuurraad daar aandacht voor vragen en hoopt zo de sector te stimuleren nieuwe stappen te zetten voor een meer divers en inclusief cultureel aanbod. Er is wel steeds meer aandacht voor projecten waarin specifieke doelgroepen centraal staan, hoewel het niet eenvoudig is de beoogde doelgroepen daadwerkelijk te bereiken. Het culturele domein kan daarvoor van de aanpak van organisaties uit het sociale domein leren, sociale activiteiten kunnen op hun beurt aan artistieke kwaliteit winnen door het cultureel aspect goed te borgen.

Onder invloed van druk op beschikbare budgetten en roep om nieuwe verdienmodellen verandert de betekenis en invulling van het ondernemerschap. De Cultuurraad gaat daar zoveel mogelijk in mee. Een transparante invulling van organisaties en een gevarieerde financiering staan daarbij voorop.

Als werkwijze is er voor gekozen om een eerste uitwerking van deze thema's door een kerngroep van een aantal leden van de Cultuurraad te laten maken. De thema's zijn vervolgens besproken met de volledige Cultuurraad en vertegenwoordigers van het culturele veld in Eindhoven. Deze laatsten zijn gekozen uit een brede inventarisatie van het culturele veld. De Cultuurraad realiseert zich terdege

dat deze nooit compleet kan zijn, maar het geeft een goed beeld van de omvang en verscheidenheid van het Eindhovense veld. Bij de uitnodigingen is gelet op vertegenwoordiging van verschillende disciplines maar ook verschillende type organisaties.

Deze bevindingen zijn gebruikt om aanbevelingen te doen. Op de eerste plaats aan Cultuur Eindhoven omdat de Cultuurraad onder de verantwoordelijkheid van deze organisatie valt. De Cultuurraad deelt haar bevindingen graag met iedereen die zich betrokken voelt om zo een bijdrage te leveren aan het (politieke) debat in de stad en de invulling van cultuurbeleid voor de nieuwe bestuursperiode. In het hoofdstuk over Ondernemerschap ontbreken aanbevelingen. De manier waarop dit thema besproken is komt voort uit ervaringen van vóór 2020. Het geeft relevante onderwerpen weer, maar het is geen goed beeld van de actualiteit na twee jaar waarin Covid-19 maatregelen het ondernemerschap sterk beïnvloed hebben. Aanbevelingen op basis van de gesprekken zouden onvoldoende recht doen aan de actualiteit.

Deze Cultuurverkenning is geen afgerond verhaal maar een aanzet tot verder gesprek. Dat gesprek is relevant en urgent omdat vanwege Covid-19 het speelveld voor culturele instellingen ingrijpend is veranderd. De gevolgen van Covid-19 zullen nog lange tijd merkbaar zijn en de Cultuurraad is van mening dat een gezamenlijke inspanning, van culturele sector en overheid, nodig is om een helder en positief toekomstperspectief voor de sector te realiseren.

Deze Cultuurve
is geen afgerond
maar een aanzet
verder gesprek.

erkenning d verhaal t tot

2. Covid-19

De Covid-19 pandemie heeft het culturele landschap grondig veranderd. De financiële klappen vielen vooral bij de zzp-ers, maar ook starters hebben moeite om hun plek in te nemen binnen het culturele veld omdat er weinig presentatiemogelijkheden zijn. Wel zijn er daarnaast in de afgelopen periode veel digitale en online presentatievormen ontwikkeld om het bestaande of nieuwe publiek te bereiken.

De Cultuurraad verwacht dat de impact van Covid-19 nog lang merkbaar zal zijn waardoor het nodig blijft de sector met extra middelen te ondersteunen.

De Covid-19 crisis heeft diepe sporen nagelaten en maatschappelijke tegenstellingen versterkt, dit heeft ook een uitwerking op het culturele domein. Overheidsmaatregelen die zijn getroffen hebben de culturele sector hard geraakt. Verschillende groepen zijn kwetsbaar gebleken. Zo is het voor (beginnende) makers lastig een beroepspraktijk op te bouwen. Er zijn geen kansen zich te presenteren of zich aan te sluiten bij bestaande lokale netwerken. Opdrachten vielen weg en er is meestal slechts een kleine financiële reserve. Het beoogde ‘trickle down effect’ van steunmaatregelen voor culturele instellingen bleef nagenoeg uit. Ook de slechte betaling en rechtspositie van zzp’ers in de sector is pijnlijk zichtbaar geworden. De *Code Fair Practice* blijkt te vrijblijvend om dat structureel aan te pakken.

Veel makers, met name binnen de podiumkunsten, hebben wel nieuw aanbod ontwikkeld, maar mogelijkheden om dat te presenteren bleven uit. Daarmee stokte een belangrijk onderdeel van het creatieve proces; de presentatie en bijbehorende waardering die weer veel nieuwe energie oplevert.

Nieuwe projecten stuiten op een stuwmeer van achterstallig aanbod. Eerder geprogrammeerd en uitgesteld programma komt vaak eerst aan bod en zorgt voor uitstel van nieuwe opdrachten, en dus inkomsten. Een vraag die daarbij regelmatig rijst is of dit uitgesteld aanbod wel relevant blijft? En gaat dit ten koste van onbekende/beginnende makers? Terugval in inkomsten wordt voor een deel gecompenseerd met verschillende ‘noodsteun’ maatregelen. Die zorgen ervoor dat vooral de grote culturele instellingen

kunnen overleven. Kleinere organisaties die buiten bepaalde noodsteun-maatregelen en deelname aan 'Fieldlab' evenementen vallen blijven achter. Het risico ontstaat dat makers stoppen, ondanks lokale noodsteun-maatregelen, en er gaten in de culturele sector en in de culturele keten vallen of versmalling van aanbod optreedt. Daarbij hebben culturele instellingen noodgedwongen personeel ontslagen. De Eindhovense Cultuurraad vreest voor negatieve gevolgen op de langere termijn, men ziet ook risico's voor intensieve werkzaamheden zoals samenwerking en co-creatie. Deze impact kan doorsijpelen naar instellingen met een afhankelijke positie in de keten, bijvoorbeeld een werkplaats die binnen de coronamaatregelen mag opereren, maar voor zijn bestaansrecht afhankelijk is van makers en presentatieplekken.

Waar activiteiten zoals literaire workshops nog wel door konden gaan, zijn publieksactiviteiten in die sector blijven liggen. Daardoor is het moeilijk om publiek vast te houden en is het de vraag of het publiek wel zo makkelijk terugkomt zodra er weer presentaties en events zijn. Binnen cultuureducatie is veel aanbod vervangen door online alternatieven. Dit is niet in alle gevallen werkbaar gebleken. Vooral jonge deelnemers houd je niet vast met alleen online lessen. Ook hier leeft de angst dat de leerlingen die het afgelopen jaar zijn afgehaakt misschien niet meer terugkomen naar de muziekschool, dansgroep of tekenles. Ook het (educatief) aanbod binnen het onderwijs viel weg, omdat externe kunstvakdocenten soms geen toegang tot de scholen kregen. De kinderen en jeugd verliezen zo de werkelijke beleving van kunst en cultuur, wat effecten voor

De Covid-19 crisis heeft diepe sporen nagelaten en maatschappelijke tegenstellingen versterkt, dit heeft ook een uitwerking op het culturele domein.

de langere termijn kan hebben, want jong geleerd is oud gedaan.

De Covid-19 maatregelen hebben ook voor nieuwe, positieve ontwikkelingen gezorgd. Digitale vormen van presentatie, vooral live streaming, hebben een opmars beleefd.

Deze manier van ontsluiten van cultuur voor publiek kan voor een ander en groter publieksbereik zorgen. Een voordeel van online aanbod is dat het niet locatie gebonden is en daarmee voor sommige doelgroepen juist weer beter bereikbaar. De verwachting is dat het in de toekomst een blijvend alternatief is, dat in aanvulling op de traditionele presentatievormen blijft bestaan. Maar vooralsnog is het verdienmodel voor de makers hierbij niet toereikend.

Voor cultuureducatie is het online aanbod qua kwaliteit, beleving en leerproces, geen volwaardige vervanging van het concrete fysieke contact gebleken. Omdat de reismogelijkheden beperkt waren heeft de aandacht van podia zich verplaatst naar het lokale aanbod en publiek. Ook dit heeft financiële gevolgen, inkomsten bleven achterwege bij gebrek aan grote publiekstrekkers, bovenregionale acts en (inter)nationale bezoekers. De sector heeft veel weerbaarheid en veerkracht laten zien, maar voelt zich onvoldoende gewaardeerd (met name door vertegenwoordigers van verschillende overheden). De Cultuurraad verwacht dat de impact van Covid-19 blijvend is. Daarom is ook aandacht voor herstel en een lange termijnvisie nodig. Waardering en erkenning dient hierin centraal te staan.

Aanbevelingen

1. Denk met het veld over een visie op de langere termijn en plan van aanpak m.b.t. de impact van Covid-19.
2. Geef aandacht aan de precaire positie van zzp'ers, bijvoorbeeld door in de subsidieregelingen meer gewicht te geven aan de Code Fair Practice, of door grotere organisaties te stimuleren zzp'ers te blijven inzetten.
3. Zorg voor een boost voor de kwetsbare groepen in het veld door aandacht te geven aan de behoeften van starters in het culturele domein in de vorm van presentatiemogelijkheden, startsubsidie, talentontwikkeling en het stimuleren van netwerken.
4. Blijf laagdrempelige binnen- en buitenschoolse cultuur-educatie stimuleren om kinderen en jongeren blijvend te enthousiasmeren voor kunst en cultuur.

3. Nieuwe makers

Veel innovatie en dynamiek in de Eindhovense culturele sector komt van onderaf. Van individuele makers (jong en oud), beginnende kleine organisaties of ongesubsidieerde initiatieven. Zij zorgen voor een frisse wind en spreken vaak een ander en nieuw publiek aan. Dat heeft een positieve invloed op de rest van het culturele veld, het stimuleert dynamiek in de sector en draagt bij aan het algehele culturele klimaat in de stad. Dat is op haar beurt weer bijzonder relevant voor de leefbaarheid en het vestigingsklimaat in Eindhoven en de regio.

De Cultuurraad ziet de beginnende makers zelden in de reguliere subsidierondes voor projecten en programma's, maar vindt dat dergelijke initiatieven de ruimte moeten krijgen en waar nodig ondersteund zoals bijvoorbeeld al gebeurt met het Snelgeld en de Cultuurprijs.

Creatieven geven aan dat een cultureel initiatief starten in Eindhoven geen probleem is. De doorontwikkeling daarna gaat vaak lastiger. Er bestaat het gevoel van een exclusief circuit van de grote culturele spelers in het veld, waar je als ongesubsidieerd, jong of nieuw initiatief niet zomaar bij hoort. De drempel om voor subsidie in aanmerking te komen wordt als hoog ervaren en ideeën sluiten niet goed aan op de gehanteerde criteria. Niet iedereen wil subsidie, maar de beleving is dat als je eenmaal in dat systeem zit het wel makkelijker lijkt om verder te komen. Andere manieren om inkomsten te genereren zoals sponsoring of opdrachtgeverschap door het bedrijfsleven worden als zeer lastig ervaren. Het ontbreken van goede doorgroeimogelijkheden leidt in sommige gevallen tot een uitstroom van nieuwe makers uit de stad naar andere steden of regio's waar meer mogelijkheden zijn.

Volgens vertegenwoordigers van de sector zijn de locatie, middelen en zichtbaarheid belangrijke factoren om een initiatief ook voor de langere termijn te laten slagen. Eindhovense creatieven vinden hun plek bijvoorbeeld op het NRE-terrein, Sectie-C of bij het TAC. Plekken voor ateliers, broedplaatsen worden echter schaarser en duurder. Het gemeentelijk atelierbeleid lijkt niet toereikend om voldoende (startende) makers plek te bieden. Deels wordt dit opgelost door het gebruik van tijdelijk leegstaande panden. Het blijkt echter lastig om nieuwe plekken te vinden en/of een tijdelijke plek om te zetten naar een definitieve ruimte. Makers zien een discrepantie tussen wat de gemeente zegt te willen en wat er in de praktijk mogelijk is.

Een ander punt van zorg is dat het vanuit onzekerheid voor culturele initiatieven niet goed mogelijk is om een netwerk of een solide band met publiek op te bouwen. Onderling contact en contact met grotere instellingen wordt gezien als waardevol. Een betere zichtbaarheid in de openbare ruimte kan daar ook aan bijdragen. De marketing van de stad heeft dan ook een duidelijke focus op design en techniek. Andere uitingen van cultuur worden minder goed op de voorgrond geplaatst.

Door cultuurbeleving toegankelijk en laagdrempelig te maken zorg je voor meer verbinding met en groei van publiek en netwerk.

Aanbevelingen

De humuslaag vraagt om andere manieren van ondersteuning. Zorg voor voldoende kennis van/ contact met dit onderdeel van het culturele veld en ga hierover het gesprek aan.

Bijvoorbeeld door:

1. Gemeente Eindhoven: houd in het vastgoedbeleid rekening met meer ruimte voor nieuwe makers en betrek ze bij de invulling van de plannen, baseer het beleid op hun behoeften.
2. Maak meer zichtbaarheid van cultuur in de stad/in het straatbeeld mogelijk.
3. Help de verschillende spelers in het culturele veld elkaar te vinden.
4. Stem het cultuurbeleid, gericht op nieuwe makers, af met buurgemeenten en of gemeenten in de Brainport regio, zodat creatieven/makers of nieuwe initiatieven meer keuze hebben voor hun vestigingsplaats.

Creatieven geven
een cultureel initiatief
in Eindhoven gesticht
is. De doorontwikkeling
daarna gaat vaak

en aan dat
initiatief starten
een probleem
ontwikkeling
mak lastiger.

4. Samenwerking en synergie

Het stimuleren van samenwerking is één van de doelstellingen van het cultuurbeleid in Eindhoven. Het is volgens de Eindhovense Cultuurraad relevant voor de doorstroom en het evenwicht in de culturele keten. Dit is naast dat het zinvol is voor de organisaties zelf ook in het belang van lokale makers, van jonge talenten tot ervaren professionele makers. Daarnaast kan samenwerking met andere organisaties, van kleine projectorganisaties tot aan instellingen uit de Eindhovense Basis, de impact van de activiteiten vergroten en bijdragen aan een breder of ander publiek.

Eindhoven is een moderne stad, met een lange geschiedenis en met een breed en veelzijdig cultureel aanbod. Binnen dit aanbod komen uiteenlopende disciplines aan bod. Er is, gezien het industrieel verleden met onder meer Philips en DAF en de Design Academy en de Technische Universiteit, relatief veel aandacht voor design, vaak in relatie tot techniek, maar er gebeurt meer. Van jeugdtheater tot ouderen participatie en van kleinschalige huiskamerconcerten tot festivals. Eindhoven wil en kan zichzelf steeds beter meten met andere grote steden en heeft cultuuraanbod van nationaal en internationaal belang.

Voor de artistieke en professionele doorontwikkeling van het culturele aanbod in Eindhoven is synergie en kruisbestuiving binnen het culturele veld essentieel. De Cultuurraad vindt hierbij samenwerking tussen lokale organisaties belangrijk. Echter ziet zij ook meerwaarde in samenwerking tussen provinciale en landelijke organisaties met organisaties of makers uit Eindhoven. Als voorwaarde voor subsidie wordt hiervoor van niet-Eindhovense organisaties nadrukkelijk verwacht dat een samenwerking ook daadwerkelijk een invulling heeft die bestaat uit een samenwerking met instellingen uit Eindhoven.

Zoals eerder in deze verkenning opgemerkt, constateert de Cultuurraad, dat nieuwe initiatieven vaak onderop ontstaan. Juist voor deze nieuwe organisaties is samenwerking van groot belang. Goede voorbeelden van instellingen die samenwerken, met oog voor zowel jonge als ervaren makers, zijn bijvoorbeeld: TAC, Parktheater, de samenwerkings-

verbanden van diverse talenthubs van de provincie Noord-Brabant waar Eindhovense organisaties deel van uitmaken en de manier waarop creatieven samenwerken op Sectie-C. Voor organisaties met een faciliterende functie, zoals een werkplaats (bijvoorbeeld Make Eindhoven, BROET) of presentatieplek (bijvoorbeeld Pennings Foundation) is samenwerking vanzelfsprekend, zij kunnen hun kerntaak uitvoeren dankzij samenwerkingspartners. Voor anderen ligt samenwerking vaak minder voor de hand. Het beeld dat de Cultuurraad heeft is dat het culturele veld enigszins versnipperd is. Gesubsidieerde en niet gesubsidieerde instellingen lijken elkaar niet of nauwelijks te kennen. Samenwerking wordt belemmerd door ervaringen uit het verleden of vooroordelen tussen Basis-instellingen, andere gesubsidieerde instellingen en niet gesubsidieerde instellingen. De Cultuurraad ziet in de aanvragen van het culturele veld weinig (zelf)reflectie op het eigen speelveld, de eigen rol en positie in de culturele keten. De focus van veel culturele instellingen lijkt in de eerste plaats op de eigen organisatie te liggen. Culturele instellingen onderschrijven wel het belang van samenwerking, benoemen potentiële partners, maar gaan niet altijd op voorhand met elkaar in gesprek. Om de juiste mogelijkheden voor samenwerking te vinden is een goed zicht op het culturele veld nodig en kennis van wat collega-instellingen doen. Belangrijk is dat instellingen elkaar kennen en hiermee vooroordelen tegenover elkaar kunnen wegnemen en juist kansen zien.

Waar de Cultuurraad samenwerking als inhoudelijk artistieke versterking ziet is het voor veel culturele organisaties

Waar de Cultuurraad samenwerking als inhoudelijk artistieke versterking ziet is het voor veel culturele organisaties vooral ook een praktisch aspect dat bij kan dragen aan efficiënter werken.

vooral ook een praktisch aspect dat bij kan dragen aan efficiënter werken. Bijvoorbeeld door samenwerking op het gebied van marketing. De Cultuurraad stelt dat samenwerking niet hoeft afgedwongen te worden. Het werkt als er een duidelijke meerwaarde is voor partners. Bij een succesvolle samenwerking is intrinsieke motivatie van groot belang. De Cultuurraad constateert dat in subsidieaanvragen/ activiteitenplannen wel samenwerkingspartners worden genoemd. Echter wordt de invulling van die inhoudelijke samenwerking vaak nauwelijks ingevuld. Ook ziet de raad dat sommige aanvragen elkaar overlappen: artistiek, op thema's, op doelgroepen, organisatorisch of zakelijk. Het wiel wordt soms gelijktijdig op meerdere plekken in de stad opnieuw uitgevonden. Culturele organisaties erkennen dit en geven aan dat gebrek aan tijd, budget en energie daarbij een rol speelt.

De Cultuurraad constateert dat op het gebied van bedrijfsvoering en op artistiek inhoudelijk vlak zowel gesubsidieerde instellingen onderling maar ook in samenwerking met niet gesubsidieerde organisaties van elkaar kunnen leren. Hiermee kan de sector als geheel worden versterkt en kan men samen het diverse Eindhovense publiek bereiken.

Aanbevelingen

1. **Faciliteer ontmoeting, tussen verschillende functies, disciplines en sectoren. Ontbijtsessies Cultuur Eindhoven zijn een goed initiatief, zorg dat het een meerwaarde heeft voor diverse partijen in de sector bijvoorbeeld door voor een concreet doel/thema te zorgen (zoals publieksbereik). Dit kan bijdragen aan het wegnemen van vooroordelen.**
2. **Toets samenwerking consequent bij monitoring en verantwoording, informeer de Cultuurraad over de resultaten en relevante trends.**
3. **Basis instellingen en de grotere gesubsidieerde instellingen kunnen kleinere instellingen helpen met kennis en faciliteiten.**
4. **Laat de aanvragers beter reflecteren op hun positie binnen de keten, in het bijzonder met betrekking tot lokale makers.**

5. Inclusie en diversiteit

Eindhoven heeft een unieke en divers samengestelde bevolking. Die diversiteit wordt echter onvoldoende weerspiegeld in het culturele aanbod c.q. het culturele veld. Dat moet anders.

Een divers en inclusief cultureel aanbod draagt ook bij aan innovatie en creativiteit van initiatieven maar ook van de samenleving als geheel. En het getuigt van respect voor alle inwoners van de stad.

Organisaties, initiatieven, hebben veel mogelijkheden om diversiteit en inclusie te vertalen naar de eigen omgeving. Denk aan de inhoud van je programma, de keuze van partners en personeel, de samenstelling van je bestuur en het publiek waar je je op wilt richten. Het meeste effect heeft het inzetten op een integrale benadering van al deze elementen. Pas dan wordt er daadwerkelijk gewerkt aan een inclusieve cultuur. Alle vormen van kunst en cultuur moeten in principe voor iedereen bereikbaar zijn. Zodat iedereen op het gebied van cultuur iets van hun gading kan vinden dan wel de ruimte voelt om nieuwe initiatieven te ontplooiën.

De Eindhovense Cultuurraad omarmt de Code Diversiteit & Inclusie. Zij vindt het belangrijk dat instellingen en initiatieven zich terdege bewust zijn van de Code, deze onderschrijven en transparant zijn over hoe zij de Code in de praktijk toepassen, inclusief de uitdagingen waar zij bij de uitwerking van de Code tegenaan lopen. Bijvoorbeeld daar waar het mogelijkwerijs schuurt met je artistieke missie. Dit geldt zeker voor meerjarig gesubsidieerde instellingen.

De Cultuurraad ziet dat er door veel instellingen zeker stappen worden gezet, complimenten daarvoor, maar in de dagelijkse praktijk van culturele organisaties en initiatieven in Eindhoven vind ze de aandacht hiervoor nog onvoldoende ingebed. Het resultaat blijft achter. Gevestigde culturele instellingen hebben vaak moeite met het bereiken van een meer divers publiek. Ook als ze een aanbod voor specifieke publieksgroepen ontwikkelen blijkt dat toch vooral door het 'eigen' bekende publiek gewaardeerd te worden.

De bedoelde doelgroepen bereiken vraagt een andere aanpak. De Cultuurraad vraagt ook aandacht voor de sociale veiligheid en grensoverschrijdend gedrag. Een meer inclusieve cultuur in organisaties draagt ook bij aan een omgeving waar hoe we met elkaar omgaan beter bespreekbaar wordt. Zeker in een sector waar onderlinge afhankelijkheden nog steeds veel impact hebben.

Tegelijkertijd vindt de Cultuurraad het van groot belang om vooral te kijken naar wat wel goed gaat, de best practices in Eindhoven en elders.

Aanbevelingen

1. Bewustzijn over het belang van en de toegevoegde waarde van Diversiteit en Inclusie kan worden versterkt zodat de implementatie van de Code ook met overtuiging wordt opgepakt.
2. Werk in co-creatie met de verschillende doelgroepen.
3. Stimuleer inclusie en diversiteit door bewust aandacht en waardering uit te spreken voor geslaagde voorbeelden.
4. Bewustzijn over sociale veiligheid en grensoverschrijdend gedrag kan worden vergroot door het op alle niveaus bespreekbaar te maken en met helderheid en overtuiging op te pakken en maatregelen te treffen.

Laten we elkaar
bellen en samen
programma maken

morgen
n een mooi
ken.

6. Het sociale en culturele domein

Het culturele en sociale domein zijn vaak twee gescheiden werelden. Cultureel aanbod gaat uit van artistiek-inhoudelijke kwaliteit, kwantitatieve metingen naar resultaten en bezoekersaantallen. Terwijl vanuit het sociale domein het vooral draait om cultuurparticipatie, beleving en de impact die cultuur heeft op individuen en gemeenschappen. Organisaties in het sociale domein starten vanuit de doelgroep om vervolgens daar een artistieke en/of culturele vorm voor te vinden en bereiken bepaalde buurten en doelgroepen wel, maar zien cultuur vooral als middel.

De Cultuurraad ziet mogelijkheden om het culturele en sociale domein dichter bij elkaar te brengen, om cultuurparticipatie te vergroten en de artistieke zeggingskracht van activiteiten te borgen.

De vraag vanuit het sociale domein lijkt vooral te gaan over hoe je sociale én culturele instellingen meer ruimte geeft om vanuit co-creatie initiatieven te ontwikkelen. Dat is geen gemakkelijke opdracht want deze doelgroepen zijn vaak onvoldoende vertegenwoordigd binnen de culturele instellingen. De kunst is om vanuit de doelgroep te leren denken en niet vanuit het repertoire, collectie of aanbod van de culturele organisatie. Veel sociaal-culturele organisaties werken aan maatschappelijke vraagstukken met een focus op wat ze willen bewerkstelligen bij hun doelgroep. Daarbij zijn ze niet zo bezig met het verschil tussen cultuur en welzijn. De culturele waarde is er wél, maar die blijkt lastig uit te drukken binnen de culturele terminologie, monitoring en subsidiecriteria die gehanteerd worden. De artistieke kwaliteit hangt voor sociaal-culturele aanbieders samen met de impact van een activiteit, of dat nou artistiek of sociaal is.

Lokaal zijn er interessante cross-overs die door kunst en cultuur de leefbaarheid en sociale veerkracht in wijken versterken. Cultuur is dan, vaak naast zorg en welzijn, één van de pijlers die daaraan bijdraagt. Deze sociaal-culturele organisaties staan dicht bij de bewoners waar ze voor werken en weten wat er speelt in een wijk. Samen met gebiedscoördinatoren en andere partners kunnen ze de basis voor een goed project neerzetten. Organisaties als Tante Netty en Dynamo Jeugdwerk komen in co-creatie met bewoners tot sociale én artistieke oplossingen. Deze fijnmazige initiatieven zijn niet gebonden aan een collectie of repertoire. We zien dan ook dat deze organisaties wendbaarder zijn

en starten vanuit de doelgroep om vervolgens daar een artistieke en/of culturele vorm voor te vinden. Zij kunnen een brug slaan tussen de instellingen in het centrum en de behoeften van de mensen in wijken. De methode die zij toepassen, namelijk het benutten van het netwerk en in sommige gevallen de infrastructuur van een zorginstelling, welzijnsorganisatie of buurtinitiatieven heeft veel potentie. De Cultuurraad ziet hier kansen liggen om cultuurparticipatie te versterken.

De aanbieders in het sociale domein kunnen op artistiek vlak veel leren van grotere kunst en cultuurinstellingen, maar andersom geldt dit evenzeer. De Cultuurraad ziet dat er specifieke expertise nodig is om op organische wijze verbinding te maken met doelgroepen uit cultuurarme wijken. Vanuit co-creatie met makers, artiesten én de doelgroep zou er cultureel aanbod ontwikkeld moeten worden. Het mes snijdt aan twee kanten want hierdoor zou men het culturele aanbod zodanig kunnen verrijken dat deze ook aansluit bij bewoners van cultuurarme wijken, en andersom gaat het erom cultuuruitingen die plaatsvinden in deze buurten een professioneel podium te bieden. Wat helpt is het verschil in cultuuruitingen te benoemen zonder daar over te oordelen, die mogen naast elkaar bestaan. De Cultuurraad vindt het belangrijk dat die verschillende werelden bij elkaar komen.

Het criterium 'publiekswerking' wordt door veel culturele instellingen opgevat als een formeel aspect van de subsidie aanvraag waarin bezoekersaantallen centraal staan.

De Cultuurraad vindt het belangrijk dat die verschillende werelden bij elkaar komen.

De 'hoe' vraag, namelijk hoe men deze activiteiten aan de man brengt bij een publiek dat nog niet bereikt wordt, vergt innovatie, creativiteit en co-creatie met nieuwe makers en het beoogde publiek. Juist hierin zouden culturele instellingen iets kunnen leren van sociaal-culturele organisaties omdat zij voor, door en met doelgroepen werken die moeilijk bereikbaar zijn voor hen. De Cultuurraad ziet mogelijkheden om instellingen uit het maatschappelijke veld meer te betrekken bij aanvragen. In dit kader is het tevens van belang om na te denken over cofinanciering, zodat culturele activiteiten dan ook deels gesubsidieerd worden vanuit budgetten of fondsen die zich richten op zorg en welzijn. Door meer samenwerking met het sociale domein worden partijen zoals bijvoorbeeld buurtinitiatieven geïntroduceerd in het culturele veld. De ambitie is dat door deze nieuwe netwerken en financieringen een verrijking en verbreding van het culturele leven in Eindhoven tot stand komt.

Uit de eerder verschenen Cultuurmonitor blijkt dat de grote culturele organisaties in de binnenstad bewoners van bepaalde Eindhovense buurten nauwelijks bereiken. Dit publiek wordt beter bereikt door sociaal-culturele organisaties die dicht bij de bewoners staan en die weten wat er speelt in een wijk. Zij werken talentgericht aan maatschappelijke vraagstukken waarbij cultuur, naast zorg en welzijn, één van de pijlers is. De culturele waarde is er wél, maar die blijkt lastig uit te drukken binnen de culturele terminologie, de Cultuurmonitor en de prestatie-eisen die Stichting Cultuur Eindhoven hanteert. De afgelopen jaren zijn er interessante projecten ontstaan die in co-creatie

met bewoners tot sociale én artistieke oplossingen komen. De aanbieders in het sociale domein kunnen op artistiek vlak veel leren van cultuurinstellingen, maar andersom geldt dit evenzeer.

Aanbevelingen

1. Laat culturele organisaties die buurten/ doelgroepen willen bereiken kennis maken met (de methodes van) sociale organisaties. De Cultuurraad ziet kansen liggen om cultuurparticipatie te versterken in cultuurarme buurten door het benutten van het netwerk en de infrastructuur van een zorginstelling, welzijnsorganisatie of gebied coördinator.
2. Onderzoek mogelijkheden voor cofinanciering vanuit budgetten of fondsen die zich richten op zorg en welzijn.

7. Ondernemerschap

Ondernemerschap, zakelijke kwaliteit is een breed begrip. Het gaat over realistische begrotingen, maar ook over de wijze waarop een organisatie is ingericht en hoe de uitvoering van plannen wordt aangepakt.

Uit de beoordeelde subsidie-aanvragen blijkt dat begrip ruimte geeft voor verschillende interpretaties.

Bij ondernemerschap gaat om het streven van organisaties naar een gezonde balans tussen artistieke activiteiten die geld kosten en activiteiten waar geld mee verdiend kan worden. Die balans is binnen de culturele sector niet in vaste percentages weer te geven. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de soms hoge marketing en communicatiekosten ten opzichte van een beperkt publieksbereik. Het is voor gesubsidieerde organisaties soms ook lastig een evenwicht te vinden tussen de subsidie-eisen die aan hen worden gesteld en de eigen wens om bijvoorbeeld reserves op te bouwen om onder meer wendbaarder te zijn, meer lange termijnplannen te kunnen maken of de tijd hebben om andere financieringsvormen te genereren. Andere financieringsbronnen dan subsidie, of andere manieren om zaken te financieren, sluiten niet altijd goed aan bij subsidievoorwaarden of bij het 'imago' van een gesubsidieerde instelling.

De Cultuurraad vindt het beloningsbeleid van culturele organisaties, met name voor makers, freelancers, de flexibele schil een punt van aandacht. Voor makers is het niet krijgen van voldoende financiële beloning in de praktijk vaak geen reden om af te zien van een expositie of optreden. De Cultuurraad vindt het belangrijk daar een verandering in te bewerkstelligen. De Code Fair Practice is een belangrijk vertrekpunt maar uitvoering in de praktijk is nog vaak lastig gebleken. De verschillende disciplines hanteren ook vaak een verschillend beloningsbeleid ten aanzien van kunstenaars, artiesten en makers. Wil een organisatie hier verantwoord mee om gaan dan heeft dat mogelijk impact op het activiteitenprogramma en de betaalbaarheid daarvan.

Tot slot...

In deze Cultuurverkenning heeft de Cultuurraad een aantal thema's aangesneden die cruciaal zijn voor doorontwikkeling van het culturele veld in Eindhoven. We hopen dat het veld, Cultuur Eindhoven en de gemeente onze denkrichting onderschrijven en de aanbevelingen ter harte zullen nemen.

Bijlage: gesprekspartners

Kernteam Cultuurraad:

Judith Boessen
Sebastiaan Dijk
Elsje Okhuijsen
Bas van Spréw
Jellie Tiemersma

Alle leden van de Cultuurraad

Uit het culturele veld van Eindhoven:

Lisette Aarnink, Tante Netty
Jessica Achten, Encuentros
Ellen Albers, New Order of Fashion
Viola van Alphen, Art&Technology
Yvonne van Beukering, Afslag Eindhoven
Stijn Bonten, o.a. Plasma
Margriet Craens, o.a. Wallspace
Jos Feijen, De Effenaar
Anemoon Geurts, Kazerne Foundation
Stan van Herpen, Watershed
Petra Kardinaal, Pennings Foundation
Niek van de Klundert, Rozenknopje
Luka Kooijmans, actrice
Anne Ligtenberg, Sectie C
Lex van Lith, Make Eindhoven
Nancy van Loon, Lumens - Dynamo
Annemie Meijer, Carte Blanche
Olga Mink, Baltan
Siem Nozza, nachtburgemeester
Ward Rennen, Eindhoven Museum
Leon van Rooij, Playgrounds
Jos van der Sommen, beeldend kunstenaar
Angelique Spaninks, MU
Meis Suker
Carmen Verduyn, Onuitgesproken
Patrick van der Voort, Kleurrijke Stad
Emiel Westerhoven, TWICE
Chris de Zeeuw, LAB -1
Claire van der Elst, Uit in Eindhoven
Mayra Ortega, Art & Tech Society
Hugo Bijlsma, The Ruggeds
Astrid Cats, TAC
Maureen Prins, BROET
Arnoud Rigter

